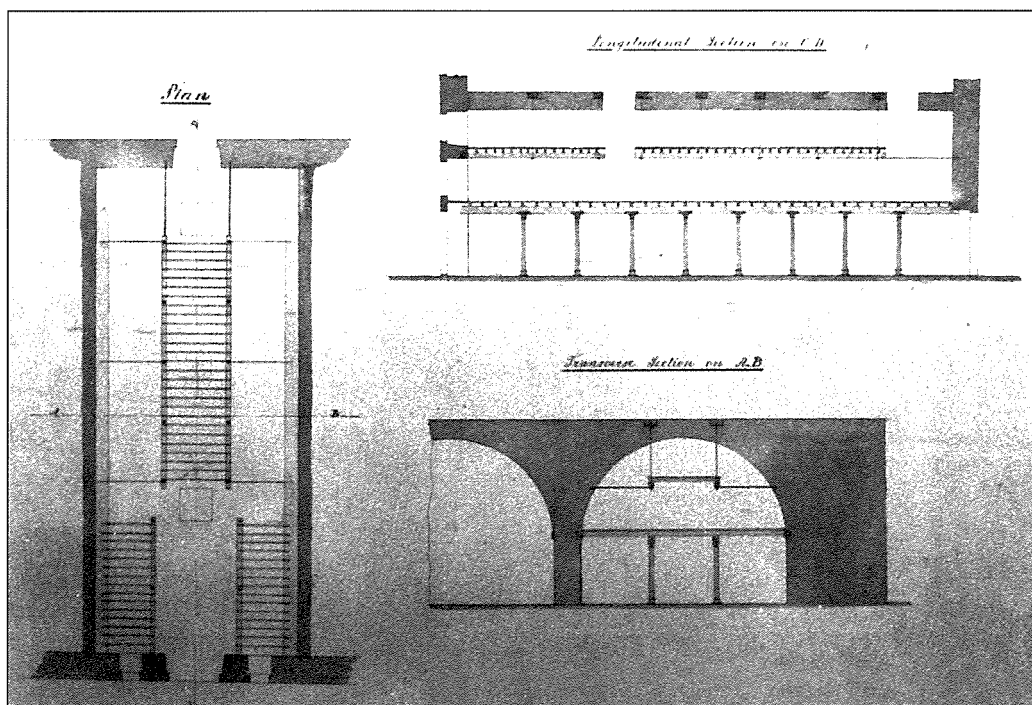

L-Imhażen tal-Vaxxelli f'Bormla

Joseph Muscat

Sal-lum għadu wiehed jista' jara l-imhażen tal-vaxxelli f'Bormla li ssibhom in-naħa tal-baħar biswit id-Dock Nru. 1 u jaslu sal-Isla. Ta' min ikun jaf xi haġa dwarhom billi min jaf kemm-il darba smajt l-istorja li dawk kienu hemm biex idahhlu fihom il-galeri jew il-vaxxelli tal-Ordni għall-kenn fix-xitwa. M'hemm b'żonn wiehed jgħid li haġa bħal dik qatt ma setgħet kienet possibbli. Dik il-hlieqa bdiet minn xi haddiema tat-tarzna billi kienu jaraw l-ismijiet ta' xi bastimenti ta' żmien l-Ordni fuq il-bibien ta' erba' mhażen minnhom.

Imhażen hemm sitta iżda l-ewwel tnejn in-naħa ta' Bormla kienu hemm bhala mhażen ġenerali għall-bastimenti tal-Ordni; wara mbagħad ikomplu dawk li juru fuqhom l-ismijiet tal-vaxxelli *San Giovanni, San Giacomo, Santa Caterina* u *San Giuseppe*. Fl-1700 il-Kunsill tal-Ordni għadda l-proposta biex il-Kavallieri barra l-iskwadra tal-galeri jkollhom ukoll waħda tal-vaxxelli. Is-sena ta' wara l-Ordni rċieva l-approvazzjoni tal-Papa għall-bini tal-vaxxelli. Fl-1702 inbnew l-imhażen biex meta l-vaxxelli jkunu lesti

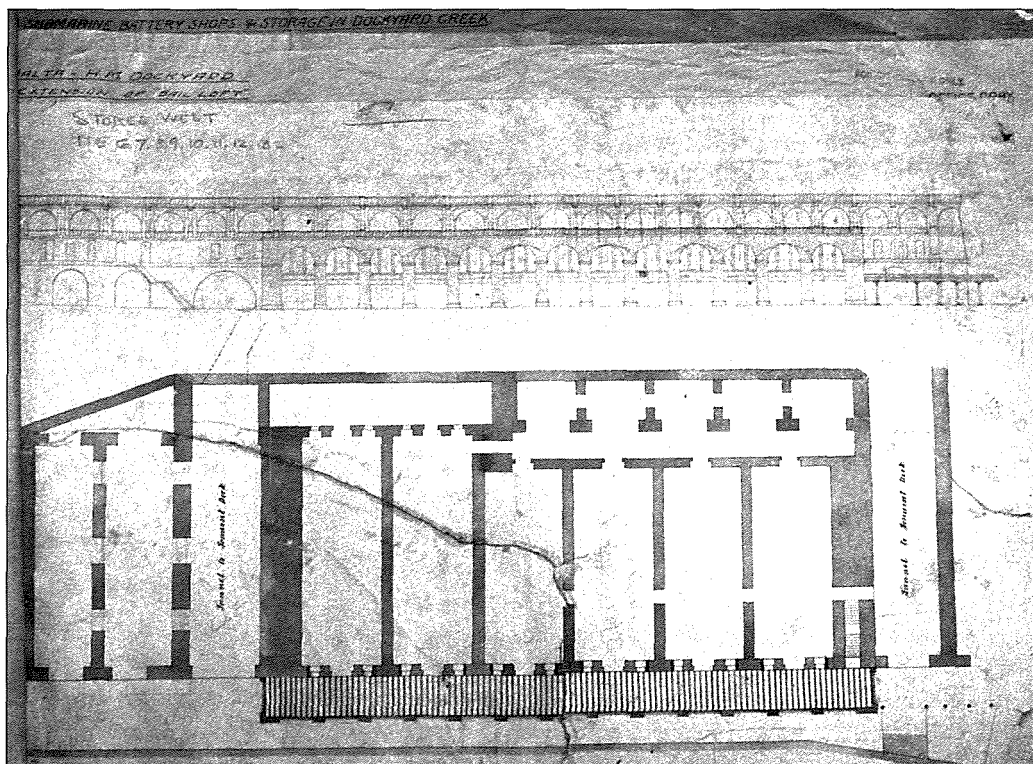

jkollhom l-imhażen taghhom biex jilqghu fihom dak kollu li jkun ta' uzu ghalihom.

Il-vaxxelli *San Giovanni* u *San Giacomo* nbnew f'Toulon fi Franza u kienu vaxxelli tat-tielet klassi li kienu armati b'56 kanun fuq żewġt igvieret. It-tnejn l-oħra voldieri *Santa Caterina* u *San Giuseppe* nbnew f'Malta iżda dawk it-tnejn kienu iżghar mill-ewwel tnejn; kont iżjed tista' ssejhilhom fregati milli vaxxelli.

Billi l-kursari ta' Barbarija armaw għall-kors taghhom bastimenti kbar hafna l-kavallieri ma setghux jibqghu lura u għalhekk dahhlu skwadra ta' vaxxelli. L-iskwadra tal-galeri baqgħet topra xorta wahda għalkemm naqqsuha għal hames galeri. Wiehed irid ikun jaf li kull darba li l-vaxxelli kienu jidhlu Malta għax-xitwa kienu jżarmaw dak kollu li setghu jhottu biex inaqqsu kemm jista' jkun piż żejjed minn fuqhom. Dak kien isir biex iserrhu l-prim u għalhekk ma kienx jiżzaqqaq bil-periklu li l-vaxxell jitlef hafna mill-heffa tiegħu waqt il-mixi.

Meta vaxxell kien jidhol Malta għax-xitwa kien jorbot taht il-maċina li kien hemm l-Isla. Jinhattu l-kanuni kollha u materjal iehor tqil bħal ngħidu ahna l-ankri għax kull vaxxell kien iġorr tal-inqas erbgħa. Dawn kollha jihduhom fil-maħzen proprju tal-vaxxell u jibqghu hemm sakemm jerġa' jarma għat-tbahhir. Ara kemm kienu jniżżlu balal tal-hadid minn fuq il-vaxxelli, attrezzaġuri tal-hbula bit-tarjoli, paranki u l-buzzelli taghhom, l-apparat tal-kċina, armi żghar tal-idejn u l-bqija. Kull haddiem tas-sengħa abbord kellu l-kaxxa kbira tiegħu tal-ghodda u li kien responsabbli għaliha. Għalhekk din kienet titniżżel minn fuq vaxxell u tinqafel fil-maħzen tal-vaxxell proprju tiegħu. Hekk il-mastrudaxxa, il-qalfat, il-kok, il-buzzellar, il-buttar, il-veljier, l-arkużin u oħrajn kellhom il-kaxxettun taghhom tal-ghodda; dan biex ma nsemmux oħrajn. Ara x'piż kien jitniżżel minn fuq vaxxell, ara kemm btieti kienu jinżlu minn abbord! Barra li vaxxell

jithaffef minn piz żejjed hafna affarijiet kienu jduru dawra magghom biex jaraw li jkunu jiffunzjonaw sew; ix-xoghol tal-manutenzjoni ma kien jispičča qatt.

Dawn l-imhażen li wiehed għadu jista' jarahom sal-lum kellhom xi 33 metru fond, jinflu wiehed mal-iehor u mghammrin b'holoq kbar tal-hadid biex bihom ihaffu l-ġbid 'il ġewwa ta' materjal tqil. Fi żmien l-Ingliżi nbena fuqhom il-post twil enormi biex fih jinhadmu l-qluġh; jidher li dan il-post tal-qluġh kabbruh fl-1810 u għal xi żmien kien joqgħod fih il-Master Attendant tan-Navy Ingliża.

Illum għadek tista' tara l-ismijiet imnaqqxin fuq il-blajjet tal-bibien tal-imhażen. Ghalkemm l-ismijiet huma dawk tal-ewwel erba' bastiment i kbar li bena l-Ordni biż-żmien inbnew vaxxelli ohra bħal ngħidu ahna, *San Giorgio, San Vincenzo, San Antonio* u ohrajn, dawn bdew jużaw l-imhażen li nbnew fl-1702 u li kienu *San Giovanni, San Giacomo, Santa Caterina* u *San Giuseppe*. Ta' min isemmi li l-isem ta' *San Giuseppe* kien proprjament *La Santa Vergine del Pilar e San Giuseppe* iżda għall-heffa beda jissemma' biss bhala s-*San Giuseppe*. Giffith isemmi li kien hemm erbatax-il mahżen mal-marina ta' Bormla u jsemmi li dak ta' *San Giuseppe* kellu n-numru 9, dak ta' *San Giacomo* n-numru 10, dak ta' *Santa Caterina* n-numru 11 u ta' *San Giovanni* n-numru 12.

Hija hasra li dawn l-imhażen thallew imorru lura sa minn żmien l-Ingliżi; jidher li qatt ma tawhom importanza. L-ismijiet marru lura wisq u bilkemm jistgħu jinqraw. Il-gebla faččata tal-bahar tfarrket wisq u jidher čar li qatt ma sar xi restawr serju. Huwa ttamat li llum dawn l-imhażen marbutin mal-istorja marittima ta' pajjiżna jiehdu post importanti fl-iżvilupp ta' dik in-naha ta' Bormla.

SIMONS

FASHION STORES
REGENCY HOUSE

**Fejn issibu
varjetà ta' qomos, żraben,
ilbies u hafna affarijiet ohra għas-sajf.**

COSPICUA 2782 0021 – 2789 8307
VALLETTA 2122 2931

HAMRUN 2723 1821 – 2724 0849
BIRKIRKARA 2744 8992